Mecenatas

NORFA

LIETUVOS NACIONALINĖ FILHARMONIJA

95 koncertų sezonas

Partneriai:

LRT · LRT KLASIKA · Lietuvos rytas · Lrytas · IQ · Moteris · Vaga knygynų tinklas · Caffeine · Triniti Jurex (Tallinn Riga Vilnius)

Koncertai tavo telefone

Bilietus platina kakava.lt

www.filharmonija.lt

Orkestro muzikos koncertas

Arvo Pärto 90-mečiui

Orkestras
GLASPERLENSPIEL SINFONIETTA
(Estija)

Solistas
HANS CHRISTIAN AAVIK
(smuikas, Estija)

Dirigentas
ANDRES KALJUSTE
(Estija)

Koncertas iš dalies finansuojamas Kultūros ministerijos Profesionalaus meno sklaidos programos lėšomis

2025 m. spalio 11 d., Vilnius,
Filharmonijos Didžioji salė

Programa

I

ARVO PÄRT (g. 1935)
„Orient & Occident“ styginių orkestrui

WOLFGANG AMADEUS MOZART (1756–1791)
Koncertas smuikui ir orkestrui Nr. 5 A-dur, KV 219 („Turkiškasis“)
Allegro aperto
Adagio
Rondo

Solistas HANS CHRISTIAN AAVIK (smuikas)

II

PEETER VÄHI (g. 1955)
„Prayer-Wheel“ („Maldos ratas“) kameriniam orkestrui

JOHN CAGE (1912–1992)
„4’33’’“

WOLFGANG AMADEUS MOZART
Simfonija Nr. 29 A-dur, KV 201/186a
Allegro moderato
Andante
Menuetto. Allegretto. Trio
Allegro con spirito

Dirigentas ANDRES KALJUSTE

„Glasperlenspiel Sinfonietta“ muziką klausytojams pristato kaip gyvą, kvėpuojantį, džiaugsmingą organizmą, įrodydamas, kad kiekvienas muzikos stilius gali įkvėpti protą, sušildyti sielą ir suteikti energijos“, – taip apie vienintelį Estijoje nuolat koncertuojantį privatų orkestrą rašoma „Estonian Record Productions“ puslapyje. Suburtas kaip festivalio orkestras, **GLASPERLENSPIEL SINFONIETTA** šiandien koncertuoja labai plačiai: nuo Estijos iki Italijos, Šveicarijos, Austrijos, Belgijos, Vokietijos, nuo Suomijos iki Brazilijos, Argentinos, Čilės ar Urugvajaus.

„Glasperlenspiel Sinfonietta“ yra girdėję tokių prestižinių salių kaip Amsterdamo „Concertgebouw“, Kelno filharmonijos ar Briuselio „Palais des Beaux-Arts“ klausytojai. Koncertai šiose salėse buvo sutikti ypač palankiai. Lygiai taip pat platūs akiračiai atsiveria ir orkestro programose, kuriose galima išgirsti tiek baroko, tiek XX–XXI a. kompozitorių kūrinių: nuo Bacho iki Piazzollos, Pärto ir Vähi. Unikalų šio orkestro stilių kuria ne tik meistriškas klasikinio repertuaro šedevrų atlikimas, bet ir dalyvavimas inovatyviuose projektuose, naujų kūrinių inicijavimas.

Idėja suburti naują orkestrą kilo dirigentui Risto Joostui, pirmajam orkestro meno vadovui, vadovavusiam nuo 2009 iki 2011 metų, tuo metu kolektyvas vadinosi „Tallinn Sinfonietta“. Vėliau orkestro meno vadovo pareigas perėmė žymus estų smuikininkas ir dirigentas Andresas Mustonenas.

Taline gimęs smuikininkas **HANSAS CHRISTIANAS AAVIKAS** yra 2022 m. Carlo Nielseno (Odensė) tarptautinio smuikininkų konkurso pirmosios vietos ir Uznamo (Uzedomas) festivalio premijos laureatas. Vien tik šiemet jis pasirodo Vienos „Konzerthaus“, Ciuricho „Tonhalle“, Hamburgo Elbės filharmonijos, Niujorko „Carnegie Hall“, George’s Enescu festivalio salėse (kartu su smuikininke Midori); yra bendradarbiavęs su tokiais muzikais kaip Tabea Zimmermann, Julianas Rachlinas, Erkki-Svenas Tüüras ir kitais. „Gramophone“ žurnale jis giriamas už intelektą ir smalsumą, derinamą su ekstravertiška charizma.

Šių metų liepą Pernu muzikos festivalyje H. Ch. Aavikas atliko Arvo Pärto „Tabula rasa“, o rudenį kartu su Estijos festivalio orkestru ir dirigentu Paavo Järvi dalyvauja kituose A. Pärto 90-ojo gimtadienio koncertuose.

Smuikininkas įrašė savo pirmąjį orkestrinį albumą su dirigente Gemma New ir Odensės simfoniniu orkestru, jame skamba M. Brucho Smuiko koncertas ir E.-S. Tüüro Antrasis smuiko koncertas („Orchid Classics“ įrašų kompanija). Po studijų Frankfurto muzikos ir meno akademijoje H. Ch. Aavikas šiuo metu tęsia mokslus Vienos privačiame muzikos ir meno universitete bei Kronbergo akademijoje Vokietijoje.

„Apdovanotas instinktyvaus muzikalumo žyme, jautriu garso pojūčiu ir gebėjimu megzti natūralų ryšį su orkestrantais“, – apie estų smuikininką, altininką ir dirigentą **ANDRESĄ KALJUSTĘ** yra sakęs maestro Paavo Järvi.

Muzikinę karjerą A. Kaljuste pradėjo kaip smuikininkas, vėliau pamilo ir altą. Po studijų Švedijoje ir Vokietijoje jis buvo tokių prestižinių orkestrų kaip „Philharmonia“, Berlyno radijo simfoninis, Helsinkio filharmonijos ir Karališkojo

filharmonijos orkestro narys. Taip pat dirbo Oulu miesto orkestro kviestiniu koncertmeisteriu, tad puikiai pažįsta orkestrą iš vidaus. Orkestrinio dirigavimo A. Kaljuste mokėsi Helsinkio Sibelijaus akademijoje pas Hannu Lintu ir Atso Almila. A. Kaljuste yra kviestinis Estijos nacionalinės operos, Helsinkio filharmonijos, Talino kamerinio, Tamperės, Odensės, Olborgo, Orhuso simfoninių, „Lahti Sinfonia" orkestrų dirigentas.

2022 m. dirigentas buvo paskirtas naujos, tik ką duris atvėrusios Talino muzikos ir baleto mokyklos klasikinės muzikos studijų kūrybiniu vadovu.

Šis koncertas skiriamas legendinio, geriausiai pasaulyje žinomo estų kompozitoriaus **Arvo Pärto** 90-mečiui. A. Pärtas patenka į didžiausio pripažinimo sulaukusių kūrėjų gretas šalia Philipo Glasso, Steve'o Reicho, Krzysztofo Pendereckio, Johno Adamso, Maxo Richterio ir kitų.

Sakoma, kad A. Pärto muzika hipnotizuoja klausytoją ir tirpdo realaus laiko pojūtį – tai lyg meditatyvinė kelionė po harmonijos sąskambius. Jo kūrybiniame kelyje būta ir neoklasicizmo, vėliau – dodekafonijos ir serializmo: šie darbai siutino tarybinius ideologus. Tuomet kompozitorius pasinėrė į ankstyvosios muzikos – grigališkojo giedojimo, bažnytinių giesmių ir Renesanso polifonijos – tyrinėjimus. Jis pelnė pripažinimą ir dėl savo unikalaus muzikinio stiliaus *tintinnabuli* (lot. „varpeliai"), kuris jo kūrybą garsina jau beveik pusę amžiaus. *Tintinnabuli* – varpų skambėjimo – sąvoka apibūdina paprastos harmonijos, elementarių ritmų, nekintamų tempų ir trigarsių persmelktą muziką. Pärtas dažnai tapatinamas su minimalizmo mokykla, taip pat, kaip ir jo amžininkai Henrykas Góreckis bei Johnas Taveneras, su „šventojo", arba „mistinio", minimalizmo srove. „Arvo Estijoje jautė tą patį, ką ir mes visi. (...) Jo muzika atitinka nieko bendra su mada neturinčius vidinius žmogaus poreikius", – rašė Steve'as Reichas.

„Orient & Occident" („Rytai ir Vakarai") styginių orkestrui buvo parašytas 2000-aisiais festivalio „Berliner Festspiele" užsakymu. Jis dedikuotas Lietuvos kameriniam orkestrui ir prof. Sauliui Sondeckiui, jų pirmą kartą atliktas tų pačių metų rugsėjo 30 d. Berlyno filharmonijoje.

„Instrumentinis kūrinys „Orient & Occident" paremtas Nikėjos tikėjimo išpažinimo (*Credo*) tekstu bažnytine slavų kalba. Tai taip pat vienas iš nedaugelio religinių tekstų, kurie sutampa Vakarų ir Rytų Bažnyčiose. Pagrindinė muzikinė idėja – viena melodinė linija, kurią orkestras kartais atlieka unisonu, kartais ji slepiasi akordų struktūroje, skamba rytietišku stiliumi, nors ir parašyta harmoniniame minore, kuris priklauso Vakarų muzikinei tradicijai. Kūrinyje susipina du pasauliai – Rytai ir Vakarai." (A. Pärto centro informacija)

Jaunesnės kartos atstovas **Peeteris Vähi** – vienas originaliausių šių dienų Estijos balsų, kūrėjas, kurio muzikoje veikia Rytų ir Vakarų įtakos, avangardas, archaika, vietą randa ir akustika, ir elektronika. Savo vokalinėje muzikoje P. Vähi, šalia gimtosios estų kalbos, naudoja sanskrito, tibetiečių, vokiečių, senąją prūsų, seto, japonų, koptų ir kitas egzotiškas kalbas. Jaunystėje jis grojo akordeonu, fortepijonu ir kontrabosu. Vėliau studijavo kompoziciją pas Eino Tambergą. Šiandien P. Vähi – ne tik kompozitorius, bet ir įrašų bei koncertų prodiuseris, „Estonian Record Productions", tarptautinių „Orient", „Glasperlenspiel" festivalių meno vadovas.

2006 m. rašydamas „Prayer-Wheel" („Maldos ratas") kameriniam orkestrui, P. Vähi sėmėsi įkvėpimo iš Tibeto mantrų giedojimo tradicijų, nepažįstamų vakariečio klausytojo ausiai. „Mano sukurtas „Maldos ratas" paremtas Tibeto budistų mantros „Om Mani Padme Hum" kartojimu", – sako kompozitorius. Visuotinai žinoma, kad mantrų kartojimas yra svarbi budizmo tantrų praktikos dalis. Mantros giedamos šimtus tūkstančių kartų, kartais garsiai, kartais tyliai, o kartais visiškai be balso, tik mintyse. Kiekvienas maldos rato apsisukimas muzikaliai atitinka takto ilgio keturių natų besileidžiantį motyvą, kuris kompozicijoje skirtingai varijuojant kartojamas daugiau nei 100 kartų, taip savo monotonija kurdamas begalybės iliuziją.

Toliau programoje – vieno įtakingiausių XX a. kūrėjo ir mąstytojo, avangardizmo tėvo **Johno Cage'o** turbūt geriausiai žinomas opusas **„4'33''"** (t. y. **„Keturios minutės trisdešimt trys sekundės"**). Šio koncerto atlikėjai sako, kad tai nėra tiesiog vienas iš programos kūrinių, tai veikiau trijų prieš tai atliktų kūrinių ar net viso koncerto kulminacija. Gerai žinoma, kad Cage'as siejamas su Rytais, su dzenbudizmu, mahajanos krypties budizmu, kuriame svarbią vietą užima tuštumos doktrina, o tiesioginė tuštumos išraiška muzikoje juk yra tyla.

„Opusas „4'33''" yra viena žinomiausių ir skandalingiausių, kartu ir mistifikuočiausių XX a.

avangardinės muzikos kompozicijų: joje nėra nė vieno garso. Tylos fenomenas kompozitoriui buvo labai svarbus ir viliojantis, konceptualiai ir manifestiškai traktuojamas įvairiausiuose kontekstuose. Apie šį J. Cage'o kūrinį žino ir tie, kurie nieko daugiau apie šį autorių nežino, jo garsusis įrėmintas opuso trukmės matas „4'33''" tiesiog nurodytas kaip partitūros pavadinimas. (...) Cage'as rašė: „Nėra tokio reiškinio kaip tyla, įženk į beaidį tylos kambarį ir išgirsi, kaip virpa tavo nervų sistema, išgirsi, kaip cirkuliuoja kraujas. Aš neturiu ko pasakyti, ir aš tai sakau." Cage'as šitą patyrimą priminė daugeliu atveju – mes niekada nesame absoliučioje tyloje, manydami, kad joje esame"
(iš M. Urbaičio ir Š. Nako LRT laidos „Modus").

Wolfgangas Amadeus Mozartas
fortepijoninius koncertus rašė 20 metų, o smuiko koncertus – tik 1775–1777 metais. Apimtas kūrybinio polėkio, pačius geriausius sukūrė 1775 m. balandžio–gruodžio mėnesiais. Šiuos kūrinius kompozitorius tikriausiai rašė savo pasirodymams: tuo metu intensyviai bendradarbiavo su Zalcburgo kapela. Įdomu, kad smuiko koncertuose nėra tragiškų ar patetiškai audringų epizodų, taip būdingų jo fortepijoniniams koncertams. Nieko stebėtina, Mozartui tada buvo tik 19 metų.

Penktojo smuiko koncerto A-dur pirmoje dalyje, orkestrui pagrojus labai mocartišką pagrindinę temą, solistas įstoja griežiamas švelnią, šviesią *adagio* melodiją – interliudą (tai bene vienintelis toks pavyzdys Mozarto koncertuose). Pagrindinė Rondo (finalo) tema primena daugelį kitų kompozitoriaus sukurtų temų, o dėl kontrastuojančiose padalose pasigirstančių triukšmingų turkų muzikos motyvų koncertas pramintas „Turkiškuoju".

1772 m. Mozartui buvo šešiolika, jau praeityje likusi vunderkindo vaikystės ir paauglystės sėkmė, kadaise karštai plojusi publika pradeda jį užmiršti. Mozartas neturtingas ir jam žūtbūt reikalingas darbas rūmuose – XVIII a. tai būdas muzikantui užsidirbti. Wolfgangą globojęs geras ir malonus Zalcburgo arkivyskupas S. von Schrattenbachas staiga miršta, jį keičia rūstus ir pasipūtęs H. Colloredo, kilęs iš galingos aristokratų giminės. Nepaisydamas šių aplinkybių, Mozartas intensyviai kuria. Tų metų jo, kaip ir Haydno, muzikoje galima įžvelgti tam tikrų pokyčių, susijusių su minėtu „Audros ir veržimosi" judėjimu (Vienoje išgirsta Haydno muzika Mozartui padarė gilų įspūdį). Lig tol jis jau buvo sukūręs beveik 30 divertismento tipo simfonijų, tačiau naujosios kitokios: muzika dramatiškesnė, jausmingesnė, daugiau minorinių nuotaikų, polifoninio plėtojimo.

1774 m. sukurta **Simfonija Nr. 29 A-dur** yra tiesioginė Mozarto brandžių simfonijų pirmtakė. Tai viena iš populiariausių Zalcburgo laikotarpio kompozicijų: tobulos formos, meistriškos faktūros simfonija. Grakštūs oktavos intervalai formuoja pirmos dalies *Allegro moderato* pagrindinę temą. Antroje *Andante* dalyje tarytum iš tolo ataidi smuikų serenados garsai (anot dirigento Edwardo Downeso, žaviais rokoko pagražinimais ir subtilia faktūra veikiau primenantys styginių kvartetą nei simfoniją), trečia dalis įtraukia į menueto sūkurį, o energingas finalas *Allegro con spirito* grįžta į simfonijos pradžios intonacijas.

Redaktorė *Justa Adomonytė*-Šlekaitienė,
kalbos redaktorė *Rita Markulienė*

Informuojame, kad organizatorius filmuoja ir fotografuoja renginį archyvavimo ir transliavimo tikslu.

Kviečiame į kitą koncertą Filharmonijoje!

Spalio 15 d., trečiadienį, 19 val. Mažojoje salėje
Kamerinės muzikos koncertas
„Musica humana 50. Post scriptum"
Ansamblis MUSICA HUMANA
Meno vadovas, solistas ir dirigentas
ROBERTAS BEINARIS (obojus)
Solistai:
IEVA KUPREVIČIŪTĖ (fleita)
RAMUNĖ GRAKAUSKAITĖ (smuikas)
LUKAS ABROMAITIS (violončelė)
SONATA ALŠAUSKAITĖ (fortepijonas, klavesinas)
GEDIMINAS KVIKLYS (klavesinas)
Programa:
JOHANN SEBASTIAN BACH – Alemanda ir Kuranta iš Partitos fleitai a-moll, BWV 1013
WOLFGANG AMADEUS MOZART – Sonata smuikui ir fortepijonui Nr. 18 G-dur, KV 301
EGĪLS STRAUME – „Pro memoria „Estonia" („Kelto „Estonia" atminimui") obojui, violončelei ir klavesinui
OSVALDAS BALAKAUSKAS – „Šokių siuita" obojui, violončelei ir klavesinui
JOHANN CHRISTIAN BACH – Kvintetas D-dur fleitai, obojui, smuikui, violončelei ir klavesinui, W.B. 76, op. 22 Nr. 1

Skaitmeninė Filharmonija –
daugiau kaip 170 aukščiausios kokybės koncertų visur ir visada:

nationalphilharmonic.tv